

Biskop Atle Sommerfeldt:

Mer himmel på jord:

Bærekraftsmålene og lokalkirkens diakoni

Foredrag samling for diakonimedarbeidere

14.november 2018

Innledning

Et av kjennetegnene ved Den norske kirke som en sakramentalt forankret folkekirke, er at den er tilstede i alle lokalsamfunn og tilgjengelig for menneskene der. Kirkens diakoni, forankret i sakramentene, betegnes av den ortodokse tradisjonen som kirkens liturgi etter den liturgien som feires i kirkerommet. Denne liturgien utøves utenfor kirkerommet, i lokalsamfunnet, som tjeneste for mennesker og hele skaperverket. Derfor avsluttes hver gudstjeneste med utsendelse: «Gå i fred, tjen Herren med glede», eller den litt utvidede formen jeg oftest bruker: «Hvil i Guds nåde, gå med fred og tjen mennesker og Gud med glede».

Den norske kirke er tilstede i lokalsamfunnet på et bredt felt innenfor de fleste betydelige delene av den lokale samfunnsutviklingen. Utfordringen vår er å beskrive og tilordne denne «liturgien» slik at det dannes grunnlag for bred alliansebygging og samtidig fastholder forbindelse til kirkens bekjennelse.

En folkekirke omfatter store deler av befolkningen, representerer befolkningens kulturelle og religiøse røtter og er stedet der befolkningens allmennreligiøse overgangsriter utfolder seg. Min erfaring fra nesten førti visitaser i hele bispedømmet, er at Den norske kirke fortsatt sees på en vesentlig aktør for å skape gode lokalsamfunn i erkjennelsen både av historisk og aktuell rolle.

Samtidig slår det meg også at mange aktører både i kommuner og frivillige organisasjoner i lokalsamfunnet tenker kirken innenfor et religiøst og åndelig univers, en oppfatning som det kan virke som også er utpreget i lokalkirkens selv. Vi har derfor en oppgave både internt og eksternt å arbeide med hvordan vi kan kommunisere vår diakonale praksis i et språk som anerkjennes av sentrale aktører i lokalsamfunnet og av menneskene som lever der. Dette vil styrke muligheten for å skape samarbeid om å utvikle gode lokalsamfunn som reflekterer den virkelighet vi bekjenner når vi sier at vår visjon er mer himmel på jord.

Profeten Jesaja tegner denne virkeligheten i sin visjon om himmelen i Jesaja 65,17-25:

*Se, jeg skaper en ny himmel og en ny jord.
Ingen skal minnes de første ting,
ingen skal tenke på dem.*

*Gled og fryd dere til evig tid
over det som jeg skaper!*

*For se, jeg skaper Jerusalem om til fryd
og folket der til glede.
Jeg vil fryde meg over Jerusalem
og glede meg over mitt folk.
Aldri mer skal det høres
gråt eller klageskrik i byen.*

*Der skal det ikke lenger finnes spedbarn
som bare blir noen dager gamle,
eller gamle som ikke når sine dagers fulle mål.
Ung er den som dør hundre år gammel,
den som ikke blir hundre, må være forbannet.*

*De skal bygge hus og selv bo i dem,
plante vinmarker og selv spise frukten.*

*De skal ikke bygge så andre får bo
og ikke plante så andre får spise.
Så gamle som trærne
skal folket mitt bli,
mine utvalgte skal selv få slite ut
det de har laget med egne hender.*

*De skal ikke streve til ingen nytte
og ikke føde til brå død.
For de er en ætt velsignet av Herren,
de skal ha etterkommere hos seg.*

*Før de roper, skal jeg svare,
mens de ennå taler, vil jeg høre.*

*Ulven og lammet skal beite sammen,
løven skal ete halm som oxen,
men slangen skal ha støv til mat.
Det finnes ikke ondskap eller ødeleggelse
på hele mitt hellige fjell, sier Herren.*

Vi bekjenner at dette Guds rike er nær oss og vi har et oppdrag i å forsterke tegnene på at Gud virker i vår verden og i våre lokalsamfunn. Derfor er den rette Guds tjeneste å tjene mennesker, og kirkens diakoni har vært ledet av de temaene som Jesu liknelse om den store dommer trekker opp i Matt 25,34-40:

Så skal kongen si til dem på sin høyre side: 'Kom hit, dere som er velsignet av min Far, og ta i arv det riket som er gjort i stand for dere fra verdens grunnvoll ble lagt. For jeg var sulten, og dere ga meg mat; jeg var tørst, og dere ga meg drikke; jeg var fremmed, og dere tok imot meg; jeg var naken, og dere kledde meg; jeg var syk, og dere så til meg; jeg var i fengsel, og dere besøkte meg.' Da skal de rettfærdige svare: 'Herre, når så vi deg sulten og ga deg mat, eller tørst og ga deg drikke? Når så vi deg fremmed og tok imot deg, eller naken og kledde deg? Når så vi deg syk eller i fengsel og kom til deg?' Og kongen skal svare dem: 'Sannelig, jeg sier dere: Det dere gjorde mot én av disse mine minste søsken, har dere gjort mot meg.'

Kirkens oppdrag er å være Jesu kropp i verden og videreføre hans virke blant menneskene og slik være salt og lys der diakonien, som en av fem elementer i kirkens misjon – liturgi, bekjennelse, forkynnelse, fellesskap, tjeneste – har særlig ansvar for kirkens involvering med og ledsagelse av mennesker i deres hverdagsliv i hjem, arbeidsliv og fritid med særlig vekt på de marginaliserte, oversette og sårede.

Vår utfordringer å formulere dette i vår tid i et språk og i en sammenheng som deles av menneskene vi er sendt til.

Etter min oppfatning representerer FNs bærekraftsmål et slikt felles grunnlag for lokalsamfunnets utvikling. Regjeringen er en ledende aktør globalt for å mobilisere for bærekraftmålene og rapporterer hvert år til FN på fremgangen. I 2018 heter rapporten «One year closer».

Flere og flere kommuner gjør bærekraftmålene (SDG Sustainable Development Goals) til den overordnede rammen som kommuneplanene utvikles innenfor. For kirken innebærer dette at bærekraftmålene kan gi retning og områder som kirkens diakoni lokalt kan fylle med innhold og konkrete tiltak. De konkretiserer Borg bispedømmes tredje strategiske mål «Den norske kirke er synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjerer seg i menneskers liv».

Om bærekraftmålene

De 17 bærekraftmålene ble vedtatt av FNs generalforsamling høsten 2015 som en systematisering av mål, mange allerede vedtatt, for å gi retning for den globale og felles samfunnsutviklingen frem til 2030. De 17 målene er konkretisert ved 169 delmål og 232 globale indikatorer. Statistisk sentralbyrå utga i januar 2018 en oversikt over hvor statistikk kan hentes til de ulike indikatorene.

I motsetning til tusenårsmålene som først og fremst gjaldt utviklingsland og som ble avsluttet i 2015, er bærekraftmålene globale og gjelder for alle land. Som statsminister Solberg liker å uttrykke det: «I arbeidet for å oppnå bærekraftmålene er vi alle utviklingsland». Bærekraftmålene kombinerer miljø, økonomi og sosial utvikling og ble utviklet gjennom en omfattende mellomstatlig forhandlingsprosess der også aktører i næringsliv og sivilsamfunn deltok. De 17 bærekraftmålene ser slik ut:

1. *Utrydde alle former for fattigdom i hele verden*
2. *Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk*
3. *Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder*
4. *Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle*
5. *Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling*
6. *Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle*
7. *Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris*
8. *Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle*
9. *Bygge robust infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon*
10. *Redusere ulikhet i og mellom land*
11. *Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige*
12. *Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre*
13. *Handle umiddelbart for å stoppe klimaendringene og bekjempe konsekvensene av dem*
14. *Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling*
15. *Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold*
16. *Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer*
17. *Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling*

Bærekraftmålene i lokalsamfunnene

Utviklingen av kirkens diakonale arbeid som gjennomføring lokalt av FNs bærekraftsmål, må selvfølgelig gjøres lokalt i dialog med kirken, kommunens ledelse og virksomheter, frivillige organisasjoner lokalt og lokalt næringsliv. La meg i denne sammenheng gi noen eksempler på mål og virksomhet, hentet fra det jeg kjenner til av lokalkirkens diakoni i Borg bispedømme.

Mål 1 - Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Kirkens arbeid for global rettferdighet: Fasteaksjon og holdningsarbeid

TV aksjonene.

Barnefattigdom – husholdninger i lavinntektsfamilier, kostnadsfrie tiltak.

Mål 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet:

Samarbeid med kommunene om å sikre alle tilskuddsmottakeres rett til tros- og livssynsutøvelse. Både forskning og erfaring viser at oppfølging av eksistensielle behov er svært viktig i en helhetlig pasientomsorg. Borg bispedømme har lang erfaring med å veilede tjenesteytere når det gjelder kartleggingskompetanse og trygghet i å forholde seg klokt til eksistensielle og religiøse behov hos tjenestemottakerne.

Demensvennlig samfunn – og kirke.

En inkluderende kirke i tråd med Borg bispedømmeråds program for dette.

Kirkens sorgarbeid – aksjonen på torget!

Mål 5 - Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling

Sikre jenter og kvinner trygge rom, i kirken og hjemme.

Religionssamtalene/kultursamtaler. Dialogforum Østfolds kvinnenettverk.

Mål 10 – Redusere ulikhet og skape stabile samfunn:

Folkehelseprofilen og økende ulikhet.

Levekårsundersøkelse, inkludert innvandrerbefolkningen.

Religionsdialog/praksis.

Kulturdiakoni der alle kan delta.

Mål 13 - Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringer og konsekvensen av dem

En av undermålene er å styrke enkeltpersoners evne til å motvirke og tilpasse seg klimaendringene. Skaperverkets dag og Grønn menighet er gode eksempler på dette, samt nye varmeanlegg i kirkene og sorteringen på kirkegårdene. Utviklingen i retning økologisk landbruk og klimaeffektiv bosetning vil gi kirkebyggene nye roller.

Mål 14 - Bevare og bruke havet på en måte som fremmer bærekraftig utvikling

Borg bispedømme har lansert «Håpets Katedral» for å mobilisere til kamp mot plastforurensingen i havet og utvikler et prosjekt innenfor trosopplæringen for innsamling av plast på strendene og i sjøen.

Mål 16 - Fremme fredelige og inkluderende samfunn med rettsvern for alle
Dialogarenaer.

Rettigheter til mennesker med funksjonsnedsettelse.

Rettsikkerhet for flyktninger.

Kamp mot rasisme og diskriminering med grunnlag i tro og etnisitet.

Konklusjon

Denne gjennomgangen burde vise at bærekraftmålene gir store muligheter for at lokalkirkens diakoni bidrar til at bærekraftmålene kan nås og kan gi en god plattform for samtale og diskusjon både om prioriteringer og innhold. Ingen lokalkirke kan make hele listen, men alle kan bidra til noen av dem.

Det gjenstår et arbeid å gå nærmere inn i de ulike målene og identifisere de mange delmålene og indikatorene som hører med. Det er et arbeid som både kan gjøres lokalt i samtaler med kommunene og de valgene de tar, men også regionalt og nasjonalt.

Den største fortjenesten er at hver enkelt av oss og alle våre frivillige deltagere kan se sitt bidrag som en av steinene i å bygge en katedral for et bedre lokalsamfunn for alle.